

1. Концепція реформування податкової системи України [Текст] / Розпорядження Кабінету міністрів України від 19 лютого 2007 року.

2. Сколотяний Ю.. Реформування податків в Україні: непочате поле роботи [Текст] / Ю. Сколотяний, В. Пасочник // Дзеркало тижня. - 2010. № 14(794), 10—16 квітн

УДК 336.144:334

В.Ю. Радзівілл

АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАКТИКИ ВИКОНАННЯ ФІНАНСОВИХ ПЛАНІВ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті здійснено аналіз виконання фінансових планів державних підприємств за 2005-2008 роки за інформацією Мінпромполітики України.

Ключові слова: фінансове планування, горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, коефіцієнтний аналіз, показники фінансового плану, абсолютне та відносне відхилення, планові, фактичні та нормативні значення показників.

В статье осуществлен анализ выполнения финансовых планов государственных предприятий за 2005-2008 года согласно информации Минпромполитики Украины.

Ключевые слова: финансовое планирование, горизонтальный анализ, вертикальный анализ, коэффициентный анализ, показатели финансового плана, абсолютное и относительное отклонения, плановые, фактические и нормативные значения показателей.

The article is dedicated to analysis of fulfilment the financial plans of state enterprises over a period of time 2005-2008 for information Ministries of Industrial Policy of Ukraine.

Keywords: financial planning, horizontal analysis, vertical analysis, coefficient analysis, indexes of financial plan, absolute and relative deflection, planned, actual and normative value of indexes.

Постановка проблеми. В процесі фінансового планування на підприємствах важлива роль відводиться розрахунку основних показників фінансових планів та аналізу виконання цих показників за певний період часу. Відповідність фактичних значень показників фінансових планів плановим або нормативним значенням цих показників говорить про якісну систему планування показників фінансового плану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що розрахунок основних показників фінансових планів для державних підприємств здійснюється за методикою «Про затвердження порядку складання, затвердження та контролю виконання фінансових планів державних підприємств, акціонерних, холдингових компаній та інших суб'єктів господарювання, у статутному фонді яких більше 50 відсотків акцій (часток, паїв) належать державі, та їх дочірніх підприємств», затвердженої Наказом Міністерства економіки України від 21 червня 2005 року N 173 із змінами і

доповненнями, внесеними наказами Міністерства економіки України від 16 березня 2009 року N 216 [1].

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Методи розрахунку показників фінансового плану (нормативний, балансовий, коефіцієнтний), що зазначені в даній методиці, не дають можливості якісно планувати значення показників фінансового плану, оскільки не враховують чинники, які впливають на показники фінансового плану та не дають можливості встановити факт наявності зв'язку між показниками, оцінити вплив одних показників на інші.

Мета статті полягає в оцінці якості виконання фінансових планів підприємств, складених за існуючою методикою розрахунку основних показників фінансових планів, та в обґрунтуванні можливих шляхів удосконалення цієї методики.

Виклад основного матеріалу. Оцінка якості фінансових планів для державних підприємств здійснюється за «Методикою аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки», затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 14.02.2006 N 170[2].

Згідно вищенаведених методик [1, 2] при плануванні показників фінансового плану, при складанні звіту про виконання фінансового плану та при фінансовому аналізі діяльності підприємства застосовується:

- горизонтальний аналіз, який проводиться з метою вивчення динаміки окремих фінансових показників, розрахованих за даними фінансової звітності за певний період часу. При цьому розраховуються відносні та абсолютні зміни окремих показників (доходів та витрат) за ряд періодів та визначаються загальні тенденції їх зміни;

- вертикальний аналіз, суть якого полягає в порівнянні питомої ваги окремих структурних складових;

- порівняльний аналіз, який базується на зіставленні планових та фактичних, фактичних та нормативних показників;

- коефіцієнтний аналіз, що здійснюється з метою розрахунку коефіцієнтів рентабельності, ліквідності, фінансової стійкості підприємства тощо.

Існуючими методиками не передбачено застосування економіко-математичних методів, які допомагають встановити вплив одних показників на інші, виявити зв'язок між показниками, встановити наявні та приховані резерви підвищення ефективності діяльності підприємства, поліпшення його фінансового стану.

За даними звітів про виконання показників фінансових планів державними підприємствами Мінпромполітики України (без підприємств, що є суб'єктами природних монополій, та підприємств, плановий розрахунковий обсяг чистого прибутку яких перевищує 50 млн. гривень) за 2005-2008 роки здійснено горизонтальний аналіз показників «усього доходів», «усього

витрат», результати якого представлені на рис. 1 і 2. Як видно з рис. 1 і 2, протягом 2005-2008р.р. різниця між плановими та фактичними значеннями доходів і витрат щорічно збільшувалася. Отже, можна зробити висновок, що на підприємствах не здійснюється якісний аналіз виконання планових показників та якісний розрахунок планових показників. Без виявлення факторів, що викликають такі значні відхилення фактичних даних від планових за попередній період діяльності підприємств неможливо розрахувати показники на наступний плановий період.

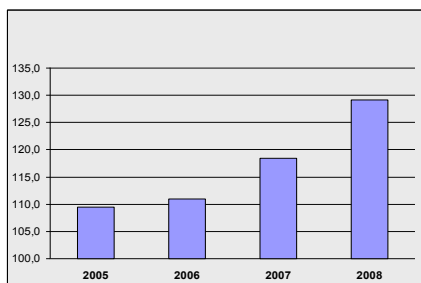

Рисунок.1 Рівень виконання фінансового плану за доходами по підприємствах Мінпромполітики України за 2005-2008р.р.,%.

Побудовано автором за [3].

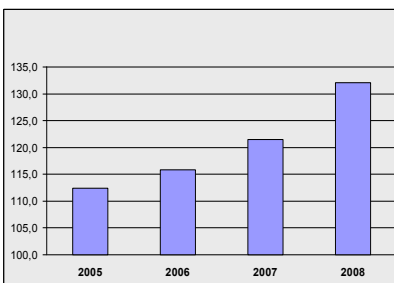

Рисунок.2 Рівень виконання фінансового плану за витратами по підприємствах Мінпромполітики України за 2005-2008р.р.,%.

Побудовано автором за [3].

У фінансовому плані відображаються показники фінансових ресурсів та напрями їх використання. Велике значення має структура джерел формування фінансових ресурсів, і, насамперед, питома вага власних ресурсів. Велика питома вага залучених ресурсів ускладнює фінансову діяльність підприємств додатковими витратами на відсотки за кредитами, знижує ліквідність підприємства.

За даними звітів про виконання фінансового плану державних підприємств Мінпромполітики України було проаналізовано планові та фактичні значення джерел формування та надходження фінансових ресурсів та напрямів їх використання за 2005-2008 роки. Для розрахунків взято планові та фактичні дані для того, щоб можна було порівняти заплановану структуру джерел формування та надходження фінансових ресурсів з фактичною структурою та заплановане використання фінансових ресурсів з фактичним використанням.

Протягом проаналізованого періоду в цілому по підприємствах Мінпромполітики України спостерігались значні відхилення фактичних надходжень фінансових ресурсів від планових (табл.1)

Так, як видно з даних табл. 1, у 2005, 2006 і 2008 р.р. мало місце значне перевиконання планів надходжень фінансових ресурсів (% виконання

планів становив відповідно 133,4; 134,3 і 125,3%), а в 2007 р. – невиконання (% виконання становив 93,7%). При цьому намітилась негативна тенденція щодо виконання плану по надходженнях власних фінансових ресурсів і значне перевиконання – по залучених коштах. Лише у 2005р. план надходжень власних фінансових ресурсів був перевиконаний. У 2006р. план було виконано на 91,3%, у 2008р. – на 14,4%, а в 2007р. замість запланованих надходжень мала місце втрата фінансових ресурсів.

Невиконання планів надходження власних фінансових ресурсів у 2006-2008р.р. пов'язано з одержанням збитків замість запланованих прибутків.

Таблиця 1.- Виконання планових показників джерел формування фінансових ресурсів підприємств Мінпромполітики України за період 2005-2008р.р.

Показники	2005	2006	2007	2008
	%, виконання плану			
Фінансові ресурси усього:	133,4	134,3	93,7	125,3
У тому числі:				
власні - усього з них:	130,0	91,3	-	14,4
• прибуток	30,9	-	-	-
• нерозподілені прибутки минулих періодів	272,9	137,9	-	-
• амортизаційні відрахування	112,4	106,6	110,4	167,9
залучені - усього з них:	137,1	191,7	171,3	177,8
• довгострокові кредити банків	226,5	265,4	347,8	26,7
• інші довгострокові фінансові зобов'язання	-	270,8	-	235,2
• інші довгострокові зобов'язання	2299,7	14081,7		
• короткострокові кредити банків	140,4	139,5	157,1	223,8
• аванси одержані	59,7	149,8		
• векселі видані	818,6	62485,0		
• товари, роботи, послуги, отримані на умовах відстрочення платежів	528,7	460,2		
• цільове фінансування	100,1	81,6		
• інші джерела	564,1	6900,0	192,6	86,2

Розраховано автором за: [3]

Крім того, у 2007-2008р.р. негативний вплив на виконання плану надходжень власних фінансових ресурсів справили також одержані непокріті збитки замість запланованих нерозподілених прибутків минулих періодів.

Невиконання планів по надходженню власних фінансових ресурсів призвело до значного зменшення їх частки в загальному обсязі фінансових

ресурсів. Причому фактичні частки були значно нижчі за заплановані, про що свідчать дані табл. 2.

Особливо великі відхилення фактичних часток від планових мали місце у 2007 і 2008 роках. Протягом усього проаналізованого періоду спостерігалось значне перевищення фактичних значень часток залучених коштів над запланованими. При цьому фактичні значення перевищували заплановані в 1,4 - 1,6 рази.

Значні розбіжності спостерігались між плановими і фактичними показниками використання фінансових ресурсів (табл.3)

Так, як видно з даних табл.3 щодо показника «капітальні інвестиції» протягом 2005-2007 років відносно відхилення фактичних значень від планових зростало у динаміці. У період 2005-2008р.р. на придбання оборотних активів підприємства витрачали коштів більше, ніж планувалось (у 2005 р. – більше ніж у 3 рази, у 2006р. – у 4,1 рази, у 2007р. – 2,7 рази, у 2008р. – 2 рази).

Таблиця 2.- Планова і фактична структура джерел формування фінансових ресурсів підприємств Мінпромполітики України за період 2005-2008р.р., %

Джерела	2005		2006		2007		2008	
	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт
Фінансові ресурси усього:	100	100	100	100	100	100	100	100
У тому числі:								
власні - усього з них:	52	50,7	57,1	38,9	44	-2,2	32,1	3,7
• прибуток	18,9	4,4	10,2	-5,6	8,9	-5,9	10,4	-5,6
• нерозподілені прибутки минулих періодів	15,3	31,3	30,9	31,8	25,7	-7,4	13	-2,4
• амортизаційні відрахування	17,8	15	16	12,7	9,4	11,1	8,7	11,7
залучені - усього з них:	48,0	49,4	42,8	61,2	55,9	102,2	67,8	96,4
• довгострокові кредити банків	2,4	4,1	3,8	7,6	2,5	9,4	5,9	1,3
• інші довгострокові фінансові зобов'язання	0	0,4	0,7	1,4				
• інші довгострокові зобов'язання	0,02	0,3	0	1,1	0	0,2	1,5	2,8
• короткострокові кредити банків	16	16,9	12,8	13,3	45,1	75,6	46,1	82,4
• аванси одержані	17,8	8	15,8	17,6				
• векселі видані	0,1	0,3	0,001	0,5				
• товари, роботи, послуги, отримані на умовах відстрочення	1,5	5,9	1,4	4,9				

Проблеми системного підходу в економіці, 2010, №35

платежів								
• цільове фінансування	8,5	6,4	8,1	4,9				
• інші джерела	1,7	7,1	0,2	9,9	8,3	17	14,3	9,9

Розраховано автором за: [3]

Протягом періоду, що досліджується, підприємства витрачали менше коштів, ніж планувалося, на модернізацію, модифікацію (добудова, дообладнання, реконструкція) основних засобів (у 2005 році – на 30,6 %, у 2006 р. – на 23,7%, у 2007р. – на 32%, у 2008 р. – на 8,6%). Таке використання фінансових ресурсів призводить до морального старіння обладнання, що може вплинути на обсяг випуску продукції. Невідповідність між фактичними і плановими значеннями показників свідчить про відсутність контролю над виконанням показників фінансових планів за період, тобто на підприємствах не здійснюється аналіз чинників, що впливають на такий розбіг між плановими та фактичними значеннями показників. А розрахунок планових значень показників на наступний період діяльності підприємства на базі отриманого результату за попередній період без аналізу попередніх відхилень саме і призводить до таких відмінностей.

Таблиця 3. - Виконання плану використання фінансових ресурсів підприємств Мінпромполітики України за період 2005-2008р.р.

Показники	2005	2006	2007	2008
	% виконання плану			
Фінансові ресурси усього:	115,8	135,8	163,6	133,6
У тому числі:				
• капітальні інвестиції	128,9	130,0	148,8	124,3
• приріст оборотних активів підприємства	305,5	410,2	274,6	206,3
• модернізація, модифікація (добудова, дообладнання, реконструкція) основних засобів	69,4	76,3	68,0	91,4
• довгострокові фінансові інвестиції	13,1	113,6		
• поточні фінансові інвестиції	4254,5	-		
• інші витрати	60,2	75,0		
• повернення залучених коштів, усього	51,3	90,1		
• витрати, пов'язані з внесенням обов'язкових платежів до бюджету та державних цільових фондів	114,3	116,5	196,9	117,8

• покриття збитків минулих періодів	198,2	5820,6		
• капітальний ремонт			108,2	129,0
• короткострокові кредити банків			109,3	161,4
• довгострокові кредити банків			46,1	69,7

Розраховано автором за: [3]

Висновки. Невідповідність ряду фактичних показників плановим їх значенням для підприємств Мінпромполітики говорить про неякісну організацію фінансового планування на цих підприємствах. На нашу думку, необхідним є використання у фінансовому плануванні економіко-математичних методів (експоненціального згладжування, кореляційно-регресійний аналіз та ін.), які дають можливість не тільки оцінити динаміку самого показника, а й встановити факт наявності зв'язку між даними, оцінити вплив одних показників на інші[4, 5].

Для використання економіко-математичних методів необхідно поділити показники фінансового плану на такі групи: показники, для яких можна визначити чинники, що впливають на кінцевий результат, та показники, які залежать від змін своєї величини протягом періоду дослідження. Для першої групи показників (чистий дохід, інші операційні доходи, інші фінансові доходи, інші операційні витрати, інші фінансові витрати, собівартість реалізованої продукції, витрати на збут) доцільно використовувати регресійний аналіз.

Для другої групи показників (адміністративні витрати, інші доходи, інші витрати) можна застосовувати метод експоненціального згладжування[6]. Показники фінансового плану, які не належать до жодної з вищенаведених груп залежать від тих показників, які розраховуються із застосуванням економіко-математичних методів, і визначаються як алгебраїчна сума чи різниця окремих показників або нормативними актами щодо бази оподаткування.

Використання економіко-математичних методів для планування діяльності фірми дає можливість виявити приховані резерви підвищення ефективності діяльності підприємства за рахунок врахування факторів, які впливають на кінцевий результат фінансово-господарської діяльності підприємств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методика «Про затвердження порядку складання, затвердження та контролю виконання фінансових планів державних підприємств, акціонерних, холдингових компаній та інших суб'єктів господарювання, у статутному фонді яких більше 50 відсотків акцій (часток, паїв) належать державі, та їх дочірніх підприємств», затверджена Наказом Міністерства економіки України від 21 червня 2005 року N 173 із змінами і доповненнями, внесеними наказами Міністерства

економіки України від 16 березня 2009 року N 216. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>

2. «Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки», затверджена Наказом Міністерства фінансів України від 14.02.2006 N 170, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 27.03.2006 за N 332/12206. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>

3. Зведені показники виконання фінансового плану: Офіційний сайт Мінекономіки України. – [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>

4. Ломкова О.Н. Економіко-математичні методи і моделі [Текст]: Навч. посібник / О.Н. Ломкова, О.О. Епов. - Волгоград: РПК «Політехнік», 2005.- 67с.

5. Холод Н.І. Економіко-математичні методи і моделі [Текст]: Навч. посібник / Н.І. Холод, А.В. Кузнецов, Я.Н. Жихар. - 2-е вид. - Мн.: БГЕУ, 2000. – 412 с.

6. Панасенко, О.П. Вдосконалення фінансового планування на підприємстві з використанням економіко-математичних моделей [Текст] / О.П. Панасенко. // Актуальні проблеми економіки, 2008. - №7. – С. 219-227.

УДК 331.2

Євтушенко О.В.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА БАЗІ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ЇЇ НАРАХУВАННЯ

В статті розглянуто актуальні питання, щодо вдосконалення обліку та аналіз нарахування заробітної плати.

Ключові слова: заробітна плата, облік, аналіз.

В статье рассмотрен актуальный вопрос совершенствования учета и анализа начисления заработной платы

Ключевые слова: заработная плата, учет, анализ.

In article pressing question, account and analysis improvements generating a salary is considered.

Keywords: wages, accounting, analysis.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки відбулися помітні зміни в оплаті праці, яка залежить вже не тільки від результатів праці робітників, а й від ефективності діяльності виробничих підрозділів.

Заробітна плата є основним джерелом доходів робітників фірм, підприємств. Праця працюючих є необхідною складовою частиною процесу виробництва, споживання та розподілу створеного продукту. А урахування праці та заробітної плати займає одне з центральних місць в системі обліку на підприємстві.

Оплата праці – це заробіток, розрахований, як правило, в грошовому вираженні, який за трудовими договорами власник чи уповноважений ним орган виплачує за виконану роботу чи надані послуги.